

Tanító és tanítónő.

Írta: *Bíró Lajos**)

... Az a bizonyos héber férfimádság így szól: hálát adok neked Istenem, hogy nem nőnek teremtettél.

A legújabb eset pedig a következő. A kultuszminisztérium most készíti az állami taní-

*) Bár lapunk kizárólag csak eredeti, máshol még nem közölt cikkeket tartalmaz, az illustris írónak „Az Újság”-ban július 7-én megjelent ezt a cikkét *kivételesen* leközöljük.

tók fizetésrendezésének a tervezetét. A tervezet hoz jó és kevésbé jó dolgokat, van benne, ami örvendetes és van benne, ami kevésbé örvendetes . . . lehet róluk beszélni. Van azonban a tervezetnek egy intézkedése, amelyet nem lehet mérlegelgetni, amelyet nem lehet így is, úgy is nézni, amely nem részletkérdés, hanem elvi újítás, amely nem kiépítés, hanem jogfosztás, amely nem óhajtások teljesítése, hanem emberek megbélyegzése: az az intézkedés, hogy a tanítónő ezentúl kisebb fizetést kap, mint a tanító.

Mostanáig egyforma feltételek mellett egyforma fizetést kaptak. Ezentúl – ha a tervezetből törvény lesz – két egyforma képzett-ségű, egyforma munkát végző, egyformán kitűnő, vagy egyformán fogyatékos tehetségű, egyforma hivatalos múltú és egyforma érdemű tanító közül az egyik több fizetést kap, mert hímnemű, a másik kisebb fizetést kap, mert nőnemű. Nem a múlt, nem a munka, nem a tehetség fizetetik meg, hanem a sexus; polgárait, hivatalnokait két nagy csoportra osztja szét az állam és így szól az egyikhez: te helyesen tetted, hogy férfinak születted; és így szól a másikhoz: téged megbüntettek, mert nőnek születted.

*

Kinek az agyvelejében fogannak meg vájjon az efféle újítások? Mert ha ismeretlen eredetű, régen begyökerezett rossz szokásról van szó, akkor az ember nyugodtan harcol ellene, de nem bosszankodik rajta. De hogyha egy nagy reformba zseniális újítás gyanánt kerül bele egy ilyen megkülönböztetés, akkor az ember mérges kíváncsisággal kérdezi: ki találta itt fel a puskaport? Hogy fest belülről vájjon az az agyvelő, amelyből huszadik századunk hajnalán ilyen gondolatok pattannak ki? Tiszteletreméltó egy agyvelő lehet, tiszteletreméltó barokk berendezkedésű agyvelő, amely a nagy-szerű újítás gondolatát nyilván éppen olyan szent felhevülésben szülte meg, mint a Newton agyveleje a föld vonzásáról szóló tanítást, vagy Michel Angelo agyveleje a Medici-kápolna tervét. El kellett készíteni a nagy reformmunkát . . . vigyázni kellett, hogy az igények ki-elégüljenek és a pénz elég legyen . . . valami újat is kellett produkálni... Oh felhevülés, oh teremtő agyvelő, oh Gondolat . . . meg kell büntetni a nőket, mert nőknek születtek.

De hát igazán komolyan veszik a minisztériumban ezt a lángelméjű ötletet? Osztályok, tanácsosok, államtitkárok, a miniszter: csakugyan mind helybenhagyták, és éppen úgy el voltak tőle ragadtatva, mint a találékony agyvelő boldog birtokosa? És ebből – amint erősítik – csakugyan törvényt akarnak csináltatni?

Ha akarnak és ha ez a megkülönböztetés csakugyan törvénybe találna iktatódni, abból mindenekelőtt az következik, hogy a női szavazati jogért való mozgalom végre megkapta azt a döntő és végleges érvet, amelyre közömbösek felvilágosítása végett még szükség volt. Abból az következik, hogy a tanítók kívánságait igenis azért igyekeznek a kormányok, úgy ahogy, mégis teljesíteni, mert a tanítóknak szavazati joguk van és a tanítónőket azért merik mellőzni, mert nincs szavazati joguk. Abból az következik . . . az következik . . . az következik, hogy a suffragetteknek igenis, mégis, százszor is igazuk van, amikor sorra pofozzák a minisztereket.

*

A hivatalos álláspont körülbelül ez: ugyan kérem, jelentéktelen ügy az egész . . . az összeg is kicsi... a nők általában is igénytelenebbek . . . katonai szolgálatot sem végeznek . . . a gyerekszüléssel is mindig elvesznek pár hetet a megfizetett időből . . . jelentéktelen ügy az egész.

Jelentéktelen? De nem jelentéktelen, a mindenségét, először is: négyezer emberről van szó már most is, később – amikor a nem állami tanítónőkre is rákerül a sor – valami tizennyolcezer emberről. Tizennyolcezer ember elégedetlensége és keserősége akkor sem jelentéktelen dolog, ha kubikusokról van szó, hát még akkor, ha tanítókról. (Tizennyolcezer kubikost – férfit – nem merne a kormány megalázni és megrövidíteni, tizennyolcezer tanítót mer, – ha nő.)

Az összeg jelentéktelen? A legkisebb összeg sem jelentéktelen a nyomorúságos tanítói fizetéssel szemben és ha jelentéktelen az összeg, hát – adja meg az állam. Igénytelenek a nők? Ez a munkauzsorások hangja és nem egy állam hangja, így kizsarolók és kizsákmányolók beszélnek, nem az a minisztérium, amelynek, hivatalból van legtöbb köze a kultúrához. És végül: hogy a nők nem végeznek katonai szolgálatot és gyerekszüléssel is elvesznek időről-időre pár hetet a megfizetett időből? Hát itt fogy el az ember türelme . . .

*

Itt fogy el az ember türelme és itt vesz rajta erőt az a kísértés, hogy érvek helyett inzultusokkal dolgozzék. Mert sok organizmust ismerünk, amelynek a cselekvéseit a normális emberi értelem ostobáknak ítéli, de esztelenebb élőlényt a mai államnál igazán nem ismer az emberi értelem.

Íme: ennek az államnak igen fontos a katonája, de azzal, aki katonát szül neki, nem törődik. Szülés nélkül nincs neki katonája, de a katonáskodást többre tartja a szülésnél. Végül: állandóan azon jajveszékél, hogy kevés

az embere, de a gyermekszülést büntetéssel sújtja.

... Nemrégiben a tanítónők valami lakás-pótlékot, vagy drágasági pótlékot kaptak. A pótlékot azonban nem kapta meg minden tanítónő. Két csoportba osztották őket: egyik csoportba a lányokat a másikba az asszonyokat. No és ki találja el: melyik csoport *nem* kapott pótlékot? Ki találja el? . . . Senki se találta el: – az *asszonyok* nem kaptak pótlékot. (Büntetés azért, mert gyerekeket szültek.)

Azt lehetett hinni, hogy ennél nagyobb ostobaság már igazán nem követhető el. Tévedés. Elkövethető. A gyermekek szüléséért járó speciális büntetés után most általános és elvi jellegű büntetés rovatik ki mindenkire, a kiről általában feltehető, hogy gyermeket szülhet. Összefoglaltatik mind a tizenhétcezer: a megfenyítés majd örökre eszükben fogja tartani, milyen hibát követtek el, a mikor nők lettek.

Arról az egész ügyben szó sem esett, azt mondani sem merészelte senki, hogy a tanító, ha nő, kisebb értékű annál a tanítónál, aki férfi. Az iskola az a terület, ahol a nőnek legalább is az egyenlő értéke kétségtelen, de a melyen nemsokára talán – sok komoly hang kívánja – a nő egészen átveszi az uralmat a férfitől. A megaláztatás és a megkülönböztetés tehát végleg és visszavonhatatlanul nem egy értékbeli különbségnek szól, hanem egy nemi különbségnek. Megverjük a gyengébbet abból az egyetlen okból, mert nem tud visszaütni. Az amúgy is siralmas helyzetben levő nő megfenyítjük, mert úgyis siralmas a helyzete. És mindez egy olyan korban, a mikor az emberiségnek egyik legnagyobb és legnemesebb erőfeszítése az, hogy az ilyen igazságtalanságokat kiirtsa és a mikor a legjobb agyvelők a jövő biztosítására, egy egészségesebb, szebb és boldogabb nemzedék létrehozására, a földi élet megszépítésére nem tudnak mást kigondolni, mint hogy – a munkán kívül – az asszonyt kell felszabadítani: módot kell neki adni a szabad választásra; arra, hogy szabad asszony és szabad anya legyen. A mikor a legkevésbé az, hogy egyenlőjogúvá kell az asszonyt tennünk (mert az igazság az, hogy *többfogúvá* kell tennünk), a mikor az asszony sírva érzi megkötöttségét és másodrangú ember voltának minden terhét...

Ebben a korban! Ha az asszony csak annyira volna tudatos asszony, mint a menyenyire osztálytudatos munkás már a munkás, akkor a nőnek a tanítónőben való megbüntetése ellen felkelne most millió asszony egy nagy felkelésben. Egy viharerejű, nagy női mozgalomnak kellene megindulnia, amely megfojtja ezt a boldogtalan ostobaságú tervet, egy

viharerejű női mozgalomnak, mert minden nő ügyéről szó van ebben a tanítónői ügyben. A nők azonban – a pihenő, vagy szenvedő nők – még nem tudják, hogy mindnyájuknak közük van ehhez az ügghöz; azt hiszik, hogy ha jólétben pihennek, vagy a maguk egyéni szenvedését szenvedik, akkor nem árt hat nekik az olyan szándék, mint amely most a tanítónőknek akar ártani és nem segíthet rajtuk a közös, nagy asszonyi törekvés, amely mindnyájuknak jogot és szabadságot akar szerezni. Szegények, ők még ott tartanak, hogy nem is tudják, milyen szegények: milyen nyomorúságos a helyzetük és milyen közös a nyomorúságuk.

*

... Hálát adok neked Istenem, hogy ...